

KOMENDA GŁÓWNA PAŃSTWOWEJ STRAŻY POŻARNEJ

ZATWIERDZAM

Komendant Główny
Państwowej Straży Pożarnej
nadbryg. dr inż. Mariusz Feltynowski
/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/

PROGRAM SZKOLENIA SPECJALISTYCZNEGO W ZAKRESIE TRANSPORTU TOWARÓW NIEBEZPIECZNYCH

Warszawa, 28-10-2024 r.

Niniejszy program powstał na podstawie ewaluacji „Programu szkolenia specjalistycznego w zakresie transportu towarów niebezpiecznych” zatwierdzonego przez Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej w 2014 r. i zastępuje wyżej wymieniony program.

Ewaluacji dokonał Zespół do ewaluacji i opracowania programów szkoleń z zakresu ratownictwa chemicznego i ekologicznego powołany w dniu 5 kwietnia 2024 r. Decyzją nr 29 Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej, w składzie:

- st. bryg. Mariusz Przygoda – CS PSP w Częstochowie
- mł. bryg. Dariusz Olcen – KP PSP w Pruszczu Gdańskim
- sł. bryg. Zdzisław Salamonowicz – APOż
- bryg. Artur Ankowski – APOż
- kpt. Sebastian Staszko – APOż
- bryg. Paweł Wereski – KG PSP
- st. kpt. Mateusz Kamiński – KG PSP
- st. kpt. Mateusz Trestka – KG PSP
- Magdalena Stajszczak – KG PSP
- Agata Dobosz – KG PSP.

Spis treści

I. ZAŁOŻENIA DYDAKTYCZNO-WYCHOWAWCZE	4
1. Cel szkolenia	4
2. Sylwetka absolwenta	4
3. Warunki przyjęcia na szkolenie	4
II. REALIZACJA PROCESU DYDAKTYCZNEGO.....	5
1. Organizacja szkolenia	5
2. Zalecenia i wskazówki metodyczne	6
3. Plan nauczania.....	7
III. TREŚCI KSZTAŁCENIA.....	8
1. Drogowy transport towarów niebezpiecznych – regulacje prawne – 4T	8
2. Klasyfikacja oraz wykaz towarów niebezpiecznych w transporcie drogowym – 2T	9
3. Dokumenty wymagane przy transporcie drogowym towarów niebezpiecznych – 1T, 1P.....	9
4. Kolejowy, lotniczy, śródlądowy i morski transport towarów niebezpiecznych – regulacje prawne – 2T	10
5. Kolejowy, lotniczy, śródlądowy i morski transport towarów niebezpiecznych – ogólne zasady – 4T, 1P	11
IV. LITERATURA.....	12
V. ZAŁĄCZNIKI	13

I. ZAŁOŻENIA DYDAKTYCZNO-WYCHOWAWCZE

1. Cel szkolenia

Celem szkolenia jest przygotowanie słuchaczy do skutecznego i bezpiecznego rozpoznania oraz prowadzenia działań ratowniczo-gaśniczych podczas zdarzeń w transporcie towarów niebezpiecznych (ADR, RID, ICAO, ADN, IMDG).

2. Sylwetka absolwenta

Po ukończeniu szkolenia słuchacz powinien:

a) w sferze poznawczej:

- wymieniać akty prawne regulujące transport drogowy, kolejowy, lotniczy, śródlądowy i morski towarów niebezpiecznych;
- omawiać obowiązki uczestników transportu towarów niebezpiecznych w zakresie bezpieczeństwa;
- omawiać klasyfikację towarów niebezpiecznych określoną dla transportu towarów niebezpiecznych;
- wyjaśniać zasady doboru opakowań;
- wskazywać zwolnienia, które umożliwiają przewóz towarów niebezpiecznych na uproszczonych warunkach;
- omawiać dokumentację wymaganą przy transporcie towarów niebezpiecznych;
- omawiać sposoby przewozu;
- omawiać oznakowanie środków transportu i sztuk przesyłki w ramach transportu towarów niebezpiecznych;
- wyjaśniać zasady przewozu w łańcuchu transportowym (transport multimodalny, kombinowany);

b) w sferze praktycznej:

- przeprowadzać identyfikację towaru niebezpiecznego;
- interpretować dokumentację przewozową przy transporcie drogowym towarów niebezpiecznych;
- stosować ogólne zasady transportu towarów niebezpiecznych;

c) w sferze motywacyjnej, mieć ukształtowane postawy:

- zrozumienia zagrożenia związanego z transportem towarów niebezpiecznych;
- odpowiedzialności za zdrowie i życie swoje i innych;
- odpowiedzialności za środowisko naturalne.

3. Warunki przyjęcia na szkolenie

Warunkiem przyjęcia na szkolenie jest skierowanie, zgodne ze wzorem określonym w załączniku nr 1.

II. REALIZACJA PROCESU DYDAKTYCZNEGO

1. Organizacja szkolenia

- a. Szkolenie organizowane jest w szkołach Państwowej Straży Pożarnej oraz ośrodkach szkolenia w komendach wojewódzkich Państwowej Straży Pożarnej.
- b. Podstawą organizacji procesu dydaktycznego jest plan nauczania. Podstawową formą nauczania jest lekcja, której odpowiada jedna godzina dydaktyczna trwająca 45 minut.
- c. Do prowadzenia zajęć uprawnieni są funkcjonariusze PSP posiadający odpowiednie przygotowanie i doświadczenie w przedmiotowym zakresie. Zaleca się, aby prowadzący zajęcia posiadali ważne świadectwo doradcy do spraw bezpieczeństwa przewozu towarów niebezpiecznych.
- d. Osobą odpowiedzialną za prawidłową realizację szkolenia w szkole PSP lub ośrodku szkolenia kw PSP jest kierownik szkolenia. Do jego zadań należy:
 - dobór kadry dydaktycznej,
 - opracowanie w porozumieniu z kadrami dydaktycznymi szczegółowego planu szkolenia,
 - przygotowanie stanowisk i obiektów szkoleniowych,
 - przygotowanie sprzętu niezbędnego do realizacji zajęć,
 - zapewnienie zestawu ratownictwa medycznego R1 z AED do zabezpieczenia medycznego na każdą ćwiczącą grupę podczas zajęć praktycznych,
 - prowadzenie nadzoru nad realizacją programu szkolenia,
 - przygotowanie dokumentacji szkoleniowej.
- e. Organizator szkolenia przekazuje uczestnikom materiały szkoleniowe, do każdego z realizowanych tematów.
- f. Na realizację programu przewidziano **16 godzin dydaktycznych**, w tym:
 - zajęcia dydaktyczne – 15 godzin dydaktycznych,
 - egzamin końcowy – 1 godzina dydaktyczna.
- g. Warunkiem ukończenia szkolenia jest zaliczenie egzaminu końcowego.
- h. Warunkiem dopuszczenia do egzaminu końcowego jest co najmniej 90% obecności na zajęciach.
- i. Egzamin końcowy jest organizowany w formie testu złożonego z 30 zadań zamkniętych, z jedną prawidłową odpowiedzią i dwoma dystraktorami. Egzamin uznaje się za zaliczony, jeżeli zdający zaznaczył prawidłową odpowiedź w minimum 21 zadaniach.
- j. Do oceny wyników egzaminu stosuje się skalę „zaliczył/nie zaliczył”.
- k. W razie nieprzystąpienia do egzaminu końcowego z uzasadnionej przyczyny, słuchacz może przystąpić do egzaminu w terminie wyznaczonym przez organizatora szkolenia.
- l. W razie niezdania egzaminu końcowego, słuchacz może zdawać egzamin poprawkowy w terminie wyznaczonym przez organizatora szkolenia. Do egzaminu poprawkowego bez powtarzania szkolenia można przystąpić tylko jeden raz.

- m. Do przeprowadzenia egzaminu poprawkowego stosuje się zasady określone dla egzaminu końcowego.
- n. Z przeprowadzonego egzaminu sporządza się protokół zawierający: informację o składzie komisji i terminie egzaminu, zadania egzaminacyjne oraz wyniki egzaminu.
- o. Słuchacze, którzy ukończyli szkolenie otrzymują zaświadczenie, którego wzór określa załącznik nr 2.

2. Zalecenia i wskazówki metodyczne

- a. Zajęcia organizowane są dla całej grupy słuchaczy.
- b. Przed rozpoczęciem szkolenia należy przedstawić słuchaczom:
 - zasady realizacji programu,
 - program i zalecaną literaturę,
 - warunki zaliczenia szkolenia.
- c. Kadra dydaktyczna powinna śledzić zmiany wprowadzane w przepisach, zapoznawać się z literaturą i prasą fachową oraz publikowanymi aktami prawnymi w celu aktualizowania materiałów niezbędnych do realizacji treści nauczania.
- d. Prowadzący zajęcia, w trakcie realizacji tematów przewidzianych w planie nauczania powinni zwracać szczególną uwagę na:
 - poprawną terminologię,
 - kształtowanie pożądaných umiejętności oraz koniecznych nawyków.
- e. Należy zapewnić warunki do realizacji celów dydaktycznych poprzez stosowanie różnorodnych form organizacji procesu nauczania. Skuteczność procesu dydaktycznego wymaga łączenia metod podających z metodami aktywizującymi.
- f. Zajęcia teoretyczne powinny być realizowane w pomieszczeniach zapewniających odpowiednie warunki higieny szkolnej oraz wyposażonych zarówno w proste, jak i techniczne środki dydaktyczne.
- g. Zajęcia praktyczne powinny odbywać się w miejscach, które gwarantują ich sprawną i bezpieczną realizację.

3. Plan nauczania

Lp.	Temat	Liczba godzin		
		T	P	R
1.	Drogowy transport towarów niebezpiecznych – regulacje prawne	4	-	4
2.	Klasyfikacja oraz wykaz towarów niebezpiecznych w transporcie drogowym	2	-	2
3.	Dokumenty wymagane przy transporcie drogowym towarów niebezpiecznych	1	1	2
4.	Kolejowy, lotniczy, śródlądowy i morski transport towarów niebezpiecznych – regulacje prawne	2	-	2
5.	Kolejowy, lotniczy, śródlądowy i morski transport towarów niebezpiecznych – ogólne zasady	4	1	5
RAZEM:		13	2	15

T – zajęcia teoretyczne, P – zajęcia praktyczne, R – razem

III. TREŚCI KSZTAŁCENIA

1. Drogowy transport towarów niebezpiecznych – regulacje prawne – 4T

Materiał nauczania:

Uregulowania prawne regulujące przewóz drogowy towarów niebezpiecznych, a w szczególności:

- umowa dotycząca międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR),
- ustawa o przewozie towarów niebezpiecznych wraz z aktami wykonawczymi,
- ustawa o transporcie drogowym wraz z aktami wykonawczymi,
- ustawa Prawo przewozowe,
- ustawa Prawo o ruchu drogowym.

Załącznik A do Umowy ADR dział 1.2.

Obowiązki uczestników przewozu w zakresie bezpieczeństwa wg załącznika A do Umowy ADR dział 1.4.

Szkolenie osób zaangażowanych w przewóz towarów niebezpiecznych wg załącznika do Umowy ADR dział 1.3. oraz przepis 8.2.3.

Przepisy dotyczące ochrony towarów niebezpiecznych wg załącznika A do Umowy ADR dział 1.10.

Zwolnienia wynikające z charakteru przewozu zgodnie z załącznikami A do Umowy ADR dział 1.1.3. i 1.1.4.

Objaśnienia kodów „LQ” oraz E zgodnie z załącznikami A do Umowy ADR.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien:

- wymienić akty prawne dotyczące transportu drogowego towarów niebezpiecznych,
- omówić możliwości i sposoby wprowadzania dodatkowych wymagań przez strony Umowy ADR na swoim terytorium,
- omówić cykl nowelizacji, wejścia w życie oraz czas dopuszczenia stosowania poprzedniej wersji Umowy ADR,
- przedstawić jednostki miar używane w transporcie drogowym towarów niebezpiecznych,
- omówić system szkolenia osób zaangażowanych w transport drogowy towarów niebezpiecznych,
- omówić ogólne środki bezpieczeństwa w transporcie drogowym towarów niebezpiecznych,
- zdefiniować i omówić obowiązki głównych uczestników transportu drogowego towarów niebezpiecznych,
- zdefiniować i omówić obowiązki innych uczestników transportu drogowego towarów niebezpiecznych,
- omówić zasady regulowania tras drogowego transportu towarów niebezpiecznych znakami drogowymi,
- omówić środki ostrożności podejmowane w celu zminimalizowania ryzyka kradzieży lub użycia towarów niebezpiecznych niezgodnie z ich przeznaczeniem,
- scharakteryzować zwolnienia w transporcie drogowym towarów niebezpiecznych,
- wyjaśnić zasady zwolnień ze względu na charakter przewozu,

- wyjaśnić zasady zwolnień dotyczących: gazów, paliw płynnych, towarów pakowanych w ilościach ograniczonych oraz towarów pakowanych w ilościach wyłączonej,
- wyjaśnić zasady zwolnienia dotyczące ilości przewożonych w jednostce transportowej.

2. Klasyfikacja oraz wykaz towarów niebezpiecznych w transporcie drogowym – 2T

Materiał nauczania:

Klasy towarów niebezpiecznych zgodnie z załącznikiem A do Umowy ADR dział 2.1.
Zasady klasyfikacji zgodnie z załącznikiem A do Umowy ADR dział 2.1.
Pierwszeństwo zagrożeń w klasyfikacji towarów niebezpiecznych zgodnie z załącznikiem A do Umowy ADR dział 2.1.

Przepisy szczegółowe dotyczące różnych klas zgodnie z załącznikiem A do Umowy ADR dział 2.2.

Przepisy dotyczące towarów niebezpiecznych dużego ryzyka zgodnie z załącznikiem A do Umowy ADR dział 1.10.

Ustawa o ochronie osób i mienia.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien:

- rozróżnić klasy towarów niebezpiecznych zgodnie z ADR,
- zdefiniować i opisać podstawowe parametry fizykochemiczne różnych klas zgodnie z ADR,
- omówić zasady klasyfikacji wg tabeli pierwszeństwa zagrożeń zgodnie z tabelą w dziale 2.1.3.10. załącznika A do Umowy ADR,
- omówić kryteria klasyfikacyjne poszczególnych klas wg Umowy ADR,
- wymienić podklasy klasy 1 i ich hierarchię zagrożeń wg Umowy ADR,
- omówić jakie towary obejmują poszczególne klasy oraz podział towarów w klasach wg Umowy ADR,
- omówić informacje zamieszczone w Tabeli A Umowy ADR,
- omówić zasady obrotu towarami niebezpiecznymi dużego ryzyka wg Umowy ADR.

3. Dokumenty wymagane przy transporcie drogowym towarów niebezpiecznych – 1T, 1P

Materiał nauczania:

Dokumentacja zgodnie z załącznikiem A do Umowy ADR dział 5.4. (dokument przewozowy, certyfikat pakowania kontenera, instrukcje pisemne). Dokumentacja zgodnie z załącznikiem A do Umowy ADR dział 9.1. (świadectwo dopuszczenia pojazdu).

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien:

- określić zasady sporządzania dokumentów przewozowych wg Umowy ADR,
- zidentyfikować dokument przewozowy wg Umowy ADR,
- odczytać i wyjaśnić wszystkie zapisy zawarte w dokumencie przewozowym wg

- Umowy ADR,
- zidentyfikować świadectwo dopuszczenia pojazdu (EX/II, EX/III, FL, OX, AT, MEMU) wg Umowy ADR,
 - odczytać i wyjaśnić wszystkie zapisy w świadectwie dopuszczenia pojazdu,
 - odczytać i wyjaśnić wszystkie zapisy zawarte w certyfikacie pakowania kontenera,
 - omówić zależność i zamienność pomiędzy certyfikatem a dokumentem przewozowym,
 - omówić konstrukcję i zawartość instrukcji pisemnych wg Umowy ADR.

4. Kolejowy, lotniczy, śródlądowy i morski transport towarów niebezpiecznych – regulacje prawne – 2T

Materiał nauczania:

Transport kolejną towarów niebezpiecznych:

- konwencja o międzynarodowym przewozie kolejami (COTIF) – Załącznik C „Regulamin dla międzynarodowego przewozu kolejami towarów niebezpiecznych (RID)”,
- umowa o Międzynarodowej Kolejowej Komunikacji Towarowej (SMGS) – Załącznik 2,
- ustawa o przewozie towarów niebezpiecznych wraz z aktami wykonawczymi.

Transport lotniczy towarów niebezpiecznych:

- konwencja o międzynarodowym lotnictwie cywilnym – Załącznik 18 „Bezpieczny transport materiałów niebezpiecznych drogą powietrzną”,
- akty prawne Urzędu Lotnictwa Cywilnego dotyczące transportu towarów niebezpiecznych drogą powietrzną,
- ustawa Prawo lotnicze wraz z aktami wykonawczymi.

Transport śródlądowy towarów niebezpiecznych:

- umowa europejska dotycząca międzynarodowego przewozu śródlądowymi drogami wodnymi towarów niebezpiecznych (ADN),
- ustawa o przewozie towarów niebezpiecznych w raz z aktami wykonawczymi.

Transport morski towarów niebezpiecznych:

- międzynarodowy morski kodeks towarów niebezpiecznych (Kodeks IMDG),
- międzynarodowy kodeks przewozu materiałów promieniotwórczych (Kodeks INF),
- kodeks bezpiecznego postępowania przy rozmieszczaniu i mocowaniu ładunków (Kodeks CSS),
- międzynarodowy kodeks budowy i wyposażenia statków przewożących niebezpieczne chemikalia luzem (Kodeks IBC),
- międzynarodowy kodeks budowy i wyposażenia statków przewożących skroplone gazy luzem (Kodeks IGC),
- kodeks bezpiecznego załadunku i rozładunku masowców (Kodeks BLU),
- ustawa Kodeks morski wraz z aktami wykonawczymi,
- ustawa o bezpieczeństwie morskim wraz z aktami wykonawczymi,
- ustawa o zapobieganiu zanieczyszczeniu morza przez statki wraz z aktami wykonawczymi.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien:

- wymienić akty prawne regulujące kolejowy transport towarów niebezpiecznych,
- wymienić akty prawne regulujące lotniczy transport towarów niebezpiecznych,
- wymienić akty prawne regulujące śródlądowy transport towarów niebezpiecznych,
- wymienić akty prawne regulujące morski transport towarów niebezpiecznych.

5. Kolejowy, lotniczy, śródlądowy i morski transport towarów niebezpiecznych – ogólne zasady – 4T, 1P

Materiał nauczania:

Klasyfikacja towarów niebezpiecznych zgodnie z RID, ICAO, ADN i IMDG. Rodzaje środków transportu – budowa, załadunek, rozładunek, manipulowanie ładunkiem. Różnice zasad znakowania środków transportu oraz opakowań towarów niebezpiecznych pomiędzy ADR a RID, ICAO, ADN i IMDG. Dokumenty przewozowe i instrukcje pisemne. Obowiązki uczestników transportu w zakresie bezpieczeństwa. Lista towarów niebezpiecznych.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- omówić zasady klasyfikacji towarów niebezpiecznych w transporcie kolejowym, lotniczym, śródlądowym i morskim w porównaniu do transportu drogowego,
- omówić budowę środków transportu,
- omówić zasady sterowania zaworami i zabezpieczeniami,
- omówić zasady załadunku i rozładunku środków transportu oraz manipulowania ładunkiem na potrzeby prowadzenia działań ratowniczych,
- wskazać i omówić różnice pomiędzy zasadami znakowania środków transportu i opakowań w transporcie drogowym i transporcie kolejowym, lotniczym, śródlądowym i morskim,
- odczytać oznakowania środków transportu i opakowań,
- zidentyfikować zagrożenia na podstawie oznakowania,
- omówić informacje, które powinny znajdować się w dokumentach przewozowych i instrukcjach pisemnych towarów niebezpiecznych przygotowanych na potrzeby transportu kolejowego, lotniczego, śródlądowego i morskiego,
- wskazać zwolnienia, które umożliwiają transport kolejowy, lotniczy, śródlądowy i morski towarów niebezpiecznych na uproszczonych warunkach,
- omówić przewóz w łańcuchu transportowym (transport multimodalny, kombinowany),
- zdefiniować i omówić obowiązki uczestników transportu kolejowego, lotniczego, śródlądowego i morskiego towarów niebezpiecznych,
- omówić informacje zamieszczone w Liście towarów niebezpiecznych.

IV. LITERATURA

1. „Towary niebezpieczne w praktyce”. Tom I - IV. Wyd. Emerpress, 2011.
2. „Zasady organizacji ratownictwa chemicznego i ekologicznego w krajowym systemie ratowniczo-gaśniczym”. KG PSP.
3. „Zasady postępowania ratowniczego”. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska.
4. Ustawa o przewozie towarów niebezpiecznych.
5. Umowa europejska dotycząca międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR).
6. Umowa europejska dotycząca międzynarodowego przewozu śródlądowymi drogami wodnymi towarów niebezpiecznych (ADN).
7. Regulamin dla międzynarodowego przewozu kolejami towarów niebezpiecznych (RID).
8. Baza Wiedzy KG PSP, <https://www.gov.pl/web/kgpsp/baza-wiedzy>.

V. ZAŁĄCZNIKI

Załącznik nr 1

.....
(pieczęćka jednostki delegującej)

KARTA SKIEROWANIA

Jednostka delegująca

Nazwa

Adres

tel. / fax / e-mail.....

Kieruję Pana / Panią.....

(stopień, imię i nazwisko)

Nr identyfikacyjny / ewidencyjny PSP.....

na szkolenie specjalistyczne w zakresie transportu towarów niebezpiecznych

realizowane w dniach w

Oświadczam, że kierowany/-a:

- a) posiada zaświadczenie o ukończeniu szkolenia specjalistycznego w zakresie ratownictwa chemicznego i ekologicznego,
- b) posiada kwalifikacje ratownika, aktualne na czas trwania szkolenia, zgodne z wymaganiami określonymi w ustawie o Państwowym Ratownictwie Medycznym,
- c) posiada kartę szkolenia wstępnego w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy lub zaświadczenie o ukończeniu szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy, aktualne na czas trwania szkolenia,
- d) nie posiada przeciwwskazań do pełnienia służby na stanowiskach bezpośrednio związanych z działaniami ratowniczymi,
- e) posiada orzeczenie komisji lekarskiej lub zaświadczenie lekarskie potwierdzające okresowe badanie lekarskie, aktualne na czas trwania szkolenia.

.....
(miejscowość, data)

.....
(podpis przełożonego uprawnionego do mianowania)

.....
(pieczęć podłużna)

ZAŚWIADCZENIE

.....
(stopień, imię i nazwisko)

Nr identyfikacyjny / ewidencyjny PSP.....

Ukończył

szkolenie specjalistyczne w zakresie transportu towarów niebezpiecznych

przeprowadzone w

w okresie od r. do r.

według programu z dnia

zatwierdzonego przez.....

....., dnia r.
(miejsowość)

Nr.....

ORGANIZATOR

.....
(pieczęć, podpis)

Lp.	Temat	Liczba godzin		
		T	P	R
1.	Drogowy transport towarów niebezpiecznych – regulacje prawne	4	-	4
2.	Klasyfikacja oraz wykaz towarów niebezpiecznych w transporcie drogowym	2	-	2
3.	Dokumenty wymagane przy transporcie drogowym towarów niebezpiecznych	1	1	2
4.	Kolejowy, lotniczy, śródlądowy i morski transport towarów niebezpiecznych – regulacje prawne	2	-	2
5.	Kolejowy, lotniczy, śródlądowy i morski transport towarów niebezpiecznych – ogólne zasady	4	1	5
RAZEM:		13	2	15

T – zajęcia teoretyczne, P – zajęcia praktyczne, R – razem